

GAZDASÁG ÉS POLITIKA

AHOGYAN NÉMETORSZÁG A BÉKÉT AKARJA...

Március 7 tényleg történelmi dátum. Németország katonai bevonulása a katonamentes Rajnasávba, a versaillesi és locarnói szerződések megszegésével, újból leálcázta a német neoimperializmus arcukat. A *Korunk* 1935. évi májusi számában irtuk, hogy „a mai német külpolitika lényegében puccspolitikai, amelynek változatai előreláthatatlanok.” Ennek a politikai módszernek újabb állomása a locarnói szerződés megszegése, melyet előreláthatólag követnek más támadó jellegű akciók is, amennyiben nem sikerül — ahogyan egy évvel ezelőtt irtuk — „megszervezni a békekerők fölényes egységét s az imperialista törekvéseket ennek az adottságnak ellenállhatatlan demonstrációjával sarokba szorítani.”

Mi indíthatta a mai német politikát Locarno megtagadására? A formai jogcím: S; francia-szovjet paktum megsértette a locarnói egyezményt. Locarno tehát többé nem köti Németországot. Hagyjuk a jogi kérdést, hogy igen vagy nem; más itt a lényeg. Az, hogy Németország ezt egyoldalúan, önkényesen, a locarnói szerződésben előírt nemzetközi döntőbíró-sági fórum megkerülésével tette. Nyilván, mert tudatában volt álláspontja alaptalanságának s viszont *valami* ürügyre mégis csak szükség volt, hogy a rajnai katonai megszállást kendőzze. Természetesen ez az új német módszer, amely a világpolitikában is — nem szólva a német belpolitikáról, — a kiméltlen erőszak stílusát kívánja meghonosítani, nemcsak a szerződéses államok, hanem minden ép érzékű ember részéről tiltakozást és elítélést vált ki. Ha ezt az új külpolitikai módszert nem sikerül megfelelően ellensúlyozni s megnyilatkozási lehetőségeit eleve elfojtani, úgy Európa és a világ békéje még kínos és végzetes meglepetésekre fog ébredni. Ezért szigorú és hajlíthatatlan elvi kérdés, hogy a locarnói Szerződés megszegés nyomán megindult nemzetközi akció, amelynek egyes mozzanatait itt nem kívánjuk követni, végső kifejtésében a német eljárás elítéléséhez és a megfelelő megtorló rendszabályok alkalmazásához vezessen. Minden szemethunyás vagy eltussolás csak bátorítás volna a; holnapra. Erre épít éppen a német külpolitika, amely látva a Népszövetség erőtlenségét, tétova magatartását Itáliával szemben s azontul számolva a nemzetközi helyzet Itália és Japán felidézte nyugtalanságával, alkalmasnak látta az időpontot az újabb előretérésre. Ezen a külpolitikai szemponton kívül a német belpolitika kérdései is belejártak a Rajnasáv megszállásába. Márciusi számunkban irtuk, hogy a német népi vezérek rendszerük belső tehetetlenségét, egyre nyilvánvalóbbá váló gazdasági csődjét presztizs-politikával igyekeznek ellensúlyozni. Előbb volt s egyre variál az antiszemitizmus, aztán jött a német nemzeti önérték második koffein-injekciója, az általános védkötelezettség önhatalmu proklamálása S most a harmadik koffein-injekció, a katonamentes Rajnasáv megszállása. Kétségtelenül hatásos izgatószer a tömeghangulat felszítására, amely legalább időlegesen képes arra, hogy a gyomrok korgását elfelejtse. Mert a nemzeti önérték és büszkeség mélyen a gyermekségbe oltott indulataira appellálni rég bevált recept, amelyet felelőtlen heccpolitikusként kétségbeesett helyzetekben szívesen alkalmaznak. Hogy aktuálisan mennyire így van, ezt igen meggyőzően tanúsítja a márc. 29.-ére kitűzött német Reichstag „választás”, amely a szuverén német nép, a „Versaillesi béklyóiból felszabadított” német nép felkorgatott nemzeti mámorában fog végbe menni. Ezért kell a választás,

ezért oly sietős, amíg a tömeghangulat parazsa el nem hamvad s füstje el nem száll. S utána jönnek egy-kettőre április 3.-án és 4.-én, az üzemi-bizalmi tanácsok megválasztása, ahol eddig a fasiszta rendszert kudarc-kudarccal után érte.

Ezek lényegében a motívumok, amelyek a német lépést kül- és belpolitikailag indokolták. Mit várt Németország ettől a lépéstől? Várhatta, hogy a szerződéses hatalmak ezt a pofont is zsebrevágják és gentleman-like leülnek vele a tárgyaló asztalhoz? Mert Hitler a rajnai megszállást megtoldotta egy lépéssel és 25 éves békeszerződést ajánlott fel a locarnói szerződő feleknek s hajlandóságát fejezte ki megneemtámadási paktumok megkötésére Keleten határos szomszédaival is. Tagadhatatlan, első pillanatban volt ebben valami lélektanilag megtévesztő, kivált azok számára, akik a szófetisekben hisznek és a befejezett tények előtt elvágódnak. Nyilván erre a lélektani mozzanatra épített Hitler is, amidőn „békeajánlatát” megtette. A locarnói szerződést egyoldalúan hatálytalannító eljárását kompenzálандó a 25 éves béke csaláttal próbálja maszlagolni a békevágyó közvéleményt. De hogyan képzei el Hitler Németországa a békét? Kétoldalú megneemtámadási paktumok formájában. És ez itt a lényeges. Mondjuk, Németország ilyen szerződést köt Ausztriával, Csehszlovákiával vagy Belgiummal. Tényleg biztosíték ez a kérdéses államok részére? Nem, mert a hatalmasabb partner, Németország visszaélhet helyzetével s kollektív békebiztosítékok híján fölényesebb ereje tudatában kisemmizheti a kisebb nemzeteket. Németország rendszeres szerződésszegő politikája a kis államoknak békebiztonság helyett kiszolgáltatottságot jelent. Számukra, de valamennyi állam számára egyedül a kollektív békerendszer adhatja meg a béke oltalmát. Éppen ezért Hitler „békeajánlata” s következetes elhárítása a béke kollektív rendszerű megszervezésével szemben leleplezően rávilágít a hitleri békepolitika rejtett szándékaira. Még árulóbb a keleti szomszédaira vonatkozó békeajánlata, amely csak a közvetlenül határos államokat érinti, ellenben nem terjed ki Szovjetországra. Ez a tény, valamint a hitleri békemegnyilatkozás egyidejű antiszovjet dörgedelme ismét csak aláhúzza a hitleri külpolitika alapvető célkitűzését: a Szovjetunió elszigetelésének és a német expanzió Keleten való megvalósulásának programját. Kollektív békebiztosítékok híján — csupán a kétoldali megneemtámadási szerződések keretében — Németország szabad kezet biztosíthat magának szovjetellenes tervei keresztülvitelére. Ezért érintette a fasiszta Németországot elevenen a francia-szovjet egyezmény, mely a kölcsönös-segítség elve alapján gátat vethet a német hóditó törekvéseknek. Németországnak nincsenek komoly békeszándékai. Ez a rendszer egész érületében, ideológiájában, praktikus politikai vonalvezetésében kifejezetten és egyértelműen a háborús felkészültség és háborús eltökéltség jegyében áll. Ezernyi írásos dokumentum, kezdve Hitler könyvétől a, német gyermekek mindennapi „fohászáig”, kezdve a gyermekszobák ólomkatonásdi játékkultuszától a német hadiművek roppant arányú termeléséig nyilvánvalóvá teszi a német politika igazi szándékait. A keleti-paktum megkötése Németországnak tökéletes biztonságot nyújtott volna egész Európának a feszültség megoldódását és a leszerelés egyik fontos előfeltételét teremtette volna meg. Németország elutasító magatartása egyértelmű cselekedet volt Nem kollektív béke, hanem „lokalizált háború”, (Hitler) ez a német jelszó! Minden egyéb — szó és gesztus, ámitás és elaltatás. Pedig résen kell lenni. A hitleri politika ravasz-sz-sz-kifelé igyekszik elleplezni arcukat, de az állam mögöttük kárikál az igazi ábrázat s a „diplomata” Hitler kiszalasztja száján az önleplező

szót, amidőn híres békeajánlata kapcsán megjegyzi, hogy egy német polgárra 18-szor kevesebb terület esik, mint egy oroszra... A többit nem **nehéz** hozzágondolni. A keleti paktum elhárítása, az Oroszország kizárásával megkötendő, Kelet-felé szabad kezet biztosító megneemtámadási szerződések, valamint a Harmadik Birodalom antiszovjet küldetése — ahogy ezt hirdetik — élesen megvonják a német külpolitika irányát. Egy új, veszedelmesen demagóg jelszót dobtak a világba: „a proletárműzettek” jelszavát. Mussolini gyártotta ezt a tetszetős, megtévesztő jelszót. Németországban felkapták, s a világ reakciói mindenütt ezt szajkózzák. Japán, Németország, Itália a „proletárműzettek”, — ezzel szemben áll a „Szovjetkróznus”, ahogy sajtójuk írja. Az imperialista törekvéseknek, ez volna a legújabb sütetű igazolása. A „proletárműzettek” életjoga, hogy a gazdag népeket megrabolják, vagy ahogy ezt imperialista nyelven mondják, azokat „békésen” kolonizálják... A kritikátlan, imperialista mélteltyel beoltott tömegegyed behódol, ennek a veszedelmes jelszónak, s u. n. humanista elveit vérző szívvel feláldozva enged a történelmi szükségyszerűség a proletárműzettek életjoga parancsának. Persze nincsenek proletárműzettek, hanem csak osztályok, s csupán a vélt vagy kitalált érdek-közösség eszméje teremthet azonos) törekvéseket a társadalmi osztályok számára. A proletárműzettek jelszava csak az imperialista terület-éhség leplezése. Minden a társadalmi szerkezet adottságain fordul meg s a német földnélküli parasztoknak bőségesen juthatna a keletelbai nagy latifundiumokból más: gazdasági társadalmi rendszerben, de nem fog jutni, ha sikerül is a német imperializmus bős vágyálmát, Ukrajna megszerzését megvalósítani. A „proletárműzettek” megszűnnek azok lenni, amennyiben társadalmi rendjük szerkezetileg megváltozik. Addig is tudatosítani kell e jelszó igazi tartalmát s rá kell mutatni azokra a veszélyekre, amelyeket a mohó imperializmus saját népeinek és más népeknek jelent. Konkrété: fel kell fedni a hitleri politika reális célkitűzéseit és eszmei kifejezéseinek rejtett értelmét. Amidőn Hitler a locarnói szerződés elvetésével egyidejűleg kimondja, hogy egy orosz polgárra 18-szor annyi terület esik, mint egy németre, akkor a kiejtett szóval a távolabbi, tette is árulón utal. A német külpolitikának a fasizmus uralomrajutása óta tényleg centrális törekvése az antiszovjetblokk •kikovácsolása. A hitleri politika szemrebbenés nélkül rántaná Európát a legborzalmásabb világháborúba, ha háborús vállalkozásában alkalmas- segitőtársakra találna. Ilyenek mindenütt akadnak. Franciaországban a fasiszta jobboldal, Angliában a konzervatívok jobb szárnya, valamint a liberálisok egy része nyíltan a Harmadik Birodalommal rokonszenvezik. Hitler ma is arra spekulál, hogy sikerülnie fog Angliát 25 éves békeszerződésekkel lekenyerezni s Kelet-felé szabad kezet biztosítani. Franciaország mai kormánya a Népfrent erőinek nyomása alatt erélyesen elutasít minden kétes paktálást s nem hajlandó a szerződészegő Harmadik Birodalommal újabb szerződést is kötni, amelyet az holnap esetleg kénye-kedve szerint elszakít. Franciaország a szerződészegő megbélyegzését és gazdasági szankciók alkalmazását kívánja, ahogyan ezt a népszövetségi tanács 1933 ápr. 17.-én már elvben kimondotta a versaillesi szerződés katonai záradékainak Németország részéről történt megsértése kapcsán. Anglia kormánya viszont manővroz. És erre a francia-angol egyenetlenségre alapít nyilván Németország. A Harmadik Birodalom tapasztalhatta, hogy az általános katonai védkötelezettség proklamálása kapcsán a Népszövetség megelégedett a szerződészegő Németország -erkölcsi megbélyegzésével s Anglia kevéssel azután a versaillesi szerződés rendelkezéseinek fittyent hányva kétoldalú flottaegyezményt kötött Németország-

gal, volt szövetségeseinek háta mögött s ezzel a cselekedetével a versaillesi szerződés Németország elkövette megsértését utólag szankcionálta. Németország abban is bizhatott, hogy a népszövetségi gépezet, akár csak Olaszország esetében, elkésztetten és tökéletlenül fog működni, kivált, ha sikerül a maga számára Anglia kegyét megnyerni. Egy évvel ezelőtt irtuk e helyen (Korunk 1935. május), hogy „Anglia összeműködése a béke megóvó hatalmakkal sakkban tarthatja Németországot. Minden kétértelműség kockázatot és veszélyt jelent.”

Az angol politika magatartása ma nem kevésbé nyugtalanító. A lezajlott londoni tárgyalások igazolják, hogy Anglia és Franciaország iránya elhajlik egymástól. Erre a tényre alapítja számítását Németország. Anglia ismét az önös, szűklátókörű politikát látszik követni, amely a saját zavartalan álmát kívánja biztosítani a túlteszi magát az egyetemes béke feltételeinek megszervezésén. Nem volna meglepő, ha Anglia ismét extratourokat engedne meg magának a Harmadik Birodalommal, amiként ezt már a kétoldalú flotta-egyezménnyel megtette. Franciaország erőteljesen ragaszkodik a német önkényes lépés megtorlásához s ebben nem csupán a szerződésben biztosított jogaira hivatkozik, hanem ténylegesen is a bőrért védi, mert a Strassbourgra és Metzre meredő német ágyúk tényleges veszélyt jelentenek. És miként Franciaország, akként a szövetségesei is tisztában vannak azzal, hogy a német védelmi művek kiépítése a rajnai sávban rendkívüli mértékben lecsökkenti a francia szövetség értékét. Franciaország törekvése nyilván oda fog irányulni, hogy a német szerződésesség elítélésén túl bizonyos gazdasági szankciókat is léptessen életbe s egyben fokozottabb garanciákat kapjon Angliától határai védelmére. Franciaországnak aligha fog sikerülni a szankciókat alkalmazni, még kevésbé, mint Olaszországgal szemben. Félő, hogy a Népszövetség plátói ítéleteivel egyre jobban aláássa tekintélyét és menlevelet biztosít a szerződésességük részére. Már pedig Európa és a világ békéje alapvetően azon fordul meg, hogy a békebontó törekvések áttörhetetlen erejű ellenállásba ütközzenek és az elkövetett szerződésességek hatékony megtorlásban! részesüljenek.

Mussolini és Hitler kiadták a jelszót a „proletárnépek” életjogáról. Ez nem egyéb, mint az egykori Vilmosi parola változata: „Németországnak helyre van szüksége a nap alatt”. Ami 1914-ben a vilmosi Németországnak nem sikerült, talán sikerülni fog Hitlernek, — így remélik a Harmadik Birodalom urai. A militarizmus újjászervezése, a „totális háború” (Ludendorff) gondolatának eszméi és gyakorlati keresztülvitele új zsákmányokhoz juttathatja a fasiszta Németországot, Erre az érzületre jellemző a *Deutsche Wehr* cikke, amely szószerint ezt írja: „a nemzetnek egyetlen léttartalma van s ez a háború. Az új embert teljében betölti a háború gondolata. Nem szabad s nem is tud más egyébre gondolni. Ez a gondolat egyetlen szenvedélye, gyönyörű, bűne, sportja; röviden: *igazi megszállottsága.*” A háborús! életszemlélet dicsőítésével rá kell mutatni arra, hogy a proletárnépek vélt életigényei mögött valóságban a monopoltőke éhsége húzódik meg. A tőkés rend túl produktív korszakán, élősdién és regresszív formában vegetálva a földterületek újrafelosztási kísérletével marcangolja szét a világ testét. Uljanov csodálatos előrelátású művében (*Der Imperialismus als höchstes Stadium des Kapitalismus*) még a világháború előtt vaserejű logikával rajzolta meg a monopolkapitalizmus természetrajzát, amely élősdi karakterében rögzödve, a gyarmati hódítás lehetőségeit kimerítve, csupán a világ újra felosztásának kísérletével próbálja korrigálni helyzetét. És mert az egyes tőkés országok egyenlőtlenül fejlődnek, — amivel együtt jár az erővi-

szonyok megváltozása is, — előbb-utóbb jelentkezik a világ újrafelosztásának megkísérlése az előretörő imperializmusok részéről. Így volt ez már 1914-ben Németország részéről s erre törekszik Hitler is. A Korunk előző számában felvázoltuk a német politika dialektikus fejlődésének menetét s kifejtettük, hogy Németország szerkezeti adottságainál fogva a belső és külső katasztrófa szirtjei között laviroz. A szociológiai előrelátás még nem tart a jövődőlésnél, de a fejlődési tendenciák felismerése már lehetséges. Annyi bizonyos, hogy Hitler uralomrajutása óta a háborús vállalkozások erői Németországban új erőre kaptak és világszerte érezhetővé tették a békebontó törekvések földalatti és földfeletti munkáját. Vagy sikerül a béke megóvó erők falanxját kikovácsolni vagy Európa menthetetlenül! bele zuhan egy újabb világháborúba, amelynek mindent megsemmisítő pusztulásait még az a derengő remény se kompenzálhatja, hogy a háború meghozza a társadalom változtató erők győzelmét. Prevenció, megelőzés a háború rémével szemben, ez az egyetlen út. Ami most történik döntően befolyásolja a következő évek, sőt évtizedek történéseit. Vagy sikerül kollektív békeegyezségbe szervezni a széthúzó hatalmi erőket vagy Európa és a világ az imperialista expanzió anarchiájába hullik.

Neufeld Béla

A VILÁGGAZDASÁG MAI HELYZETE

A válság világgazdasági lefolyása nem egyenesvonalú, hanem hullámvonalszerű tendenciát mutat, bár a javulás hullámhegyei a depresszióhoz képest felfelé mutatnak, még akkor is, ha a hullámvonal tengelye lefelé irányuló. Jelenleg úgy látszik, ilyen hullámhegyben vagyunk és a közgazdasági lapok nem győznek arról beszélni, hogy túl vagyunk a mélypontra. Csakugyan: a mélypont 1932-ben volt, azóta többrendbeli javulás következett be, amelyet itt — a rendelkezésre álló helyhez képest — főbb vonásaiban érintünk.

Ami a legfeltűnőbb a mai helyzetben, az a nyersanyag árak emelkedése. Bár ez az emelkedés nem egységes, egyes nyersanyagoknál nagy mértékű. Így pl. egy éven belül az ólom emelkedése 22%, a cink ára 6%, nyersolaj 26%, juta 16%, selyem 50%, bőr 47%, míg ellenben árzuhanást, vagy változatlan árakat mutatnak: a gyapot, cin, ezüst, stb. A világ rézfogyasztása a gazdasági válság mélypontja óta megduplázódott. Az angol vasipar termelése nagyobb, mint valaha és a holland ültetvényesek újra osztalékot kapnak hollandindiai ültetvényeik révén. De már az emelkedő áruanyagok felsorolása is mutatja, hogy ez az áremelkedés elsősorban politikai, pontosabban szólva katonai: a fegyverkezési verseny okozta kereslet emeli az árakat. Tartós javulást vagy egyenesen a válság elmúlását pedig háborús készülődésektől várni nem lehet.

Ha ez az áremelkedés a nyersanyagtermelő országokban jelenleg virágzó konjunkturát okoz is (Délamerika, Ausztrália, Holland- és Angol-India) úgy a tőkésrend ellenmondásai gondoskodnak máris ellenkező tendenciákról, amelyek idővel lerontják a javulás hatását. Így pl. köztudomású, hogy Japán milyen olcsón termel. Japán ma a világ textilkivitelének felét látja el. Szükséges tehát, hogy a többi textiltermelő ország áraiban igazodjék a japán dumpingárhoz. Hogy ez mit jelent, világosan mutatja az angol gyapotipar 1935-ös mérlege, amelyből kiderül, hogy átlagban véve az angol gyapotfeldolgozó ipar 1935-ben csupán 1.64 százalék osztalékot fizetett részvényeseinek. Ezt a számot kell szem előtt tartaniok mindazoknak, akik az autarkian alapuló új angol iparágak óriási osztalékait hozzák fel a javulás igazolására. (Angol áruházak, autógyarak 90-100% osztalékot fizettek, angol bankok 14-18%-ot.)